

VIŠE DILERA NEGO TRAFIKA

• Procenjuje se da će svakom drugom adolescentu sigurno biti ponuđen neki opijat • Najveća opasnost deci preči upravo u njihovom neposrednom okruženju • Dete mora da zna razloge zbog kojih kaže "ne" onome ko mu nudi drogu

Pokrajinski sekretarijat za obrazovanje u saradnji sa Gradskom upravom grada Sombora i Kancelarijom za mlade, organizovao je prošle sedmice u Svečanoj sali SO Sombor tribinu o borbi protiv narkomanije. Tribina je pre svega bila namenjena osnovcima i srednjoškolicima, kao i svima onima koji se bave vaspitavanjem mladih.

TO MOŽE DA BUDE BAŠ MOJE DEČE

- U Srbiji danas ima oko 70.000 zavisnika i taj broj je 15 puta veći nego pre dvadeset godina. Narko-lobi je veoma dobro organizovan i agresivan, a čineći drogu što dostupnijom deci, zapravo uvećava svoj profit. Neke procene govore da u Novom Sadu svaka treća zgrada ima svog dilera i da ih ima više nego trafika. Procenjuje se takođe da će svakom drugom adolescentu sigurno biti ponuđen neki psiho opijat, a najveća opasnost ne preči deci od tamo nekih nepoznatih ljudi u crnom, nego od osoba u najbližem okruženju - vršnjaka iz škole, iz dvorišta, komšije sa sprata, iz ulice, kvarta... To su danas osobe koju dečte poznaje, u koje ima poverenja i koje ne doživljava kao pretnju, nekoga ko je bolestan ili je loš čovek - rekao je, osim ostalog, psiholog Milan Vlasisavljević, direktor novosadskog odeljenja specijalne bolnice za bolesti zavisnosti "Dr Boro Lazić".

- Celu društvo je poljuljano, pa i porodica. I njen najosetljiviji i najranjiviji deo - deca. Najugroženija je populacija od 12 do 21 godine starosti, jer čovečiji mozak u tom periodu nije u potpunosti profunkcionisao, a i to je sam po sebi dosta buran period. Deca su radoznala, žele biti prihvaćena ili se dokazati, a pozadina svega je zapravo strah od odbačenosti - ustvrdio je Vlasisavljević, a cilj prevencije je, po njegovoj oceni, da dete bude spremno da kaže "ne" kada bude ponuđeno drogom.

- Ne da odbije drogu rutinski, formalno, nego da ima jasan stav i izgrađenu svest o štetnosti droge. Do toga nije jednostavno doći jer se narko-mafija neće olako odreći svog profita i zato je preko potrebno da se s decom kontinuirano radi. Nije dovoljan jedan razgovor, jedna grdnja, objašnjenje ili pretnja. Roditelji treba da pođu od pretpostavke "to može da bude baš moje dete" i da stalno s decom pričaju o opasnostima koje ih vrebaju - rekao je Vlasisavljević.

Potom je dr Dejan Todorović, neuropsihijatar iz Beograda, detaljno govorio o promenama koje se na mozgu dešavaju usled dejstva narkotika i zašto su bolesti zavisnosti zapravo hronično oboljenje mozga sa fizičkim promenama.

- Bolesti zavisnosti su izlečive, a mozgu je potrebno najmanje oko 14 meseci da bi povratio sve svoje funkcije. Organizam se od narkotika može očistiti za nekih sedam dana, ali s mozgom je sasvim druga situacija - rekao je dr Todorović.

PAKAO OD ŽIVOTA

Najviše pažnje prisutnih učenika izazvala je ispoved dvadeset devetogodišnjeg Raše, bivšeg narkomana.

- Već u prvom razredu srednje škole bio sam na heroinu. Nikome, čak ni roditeljima, nisam dozvoljavao da mi se približe. Sve sam

izgubio, ali to me nije puno ni zanimalo. Bio sam dovoljan sam sebi i prva misao kada se ujutro probudim bila mi je kako doći do nove doze. Počeo sam od roditelja da tražim sve više i više para, da bežim iz

Psiholog Milan Vlasisavljević

Dr Dejan Todorović

škole, lažem, kradem, a odem od kuće po tri-četiri dana, da spavam po haustorima... i tako 13 godina. Da sam još samo malo tako nastavio, smrt bi mi bila neizbežna. Pakao

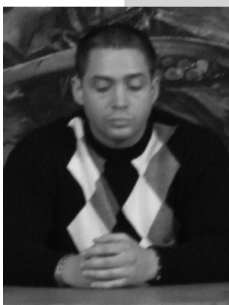
EKSTAZI OD ANTIFRIZA

- Ekstazi izaziva teže posledice od heroina. Jedan naučni eksperiment rađen na majmunima, pokazao je da se mozak sam od sebe oporavi tek za sedam godina posle uzimanja samo 8 tableta ekstazija. Pravi se od antifrizu, svako zna šta je to i koje posledice izaziva unošenjem u organizam - rekao je Milan Vlasisavljević.

od života naterao me da zatražim pomoć. Nebrojeno puta sam se skidao sa igle i pred prvim problemom ponovo se vraćao drogi. Sve dok nisam "ubio" onog "crva u glavi", dok nisam izgradio čvrst stav, promenio u

ŽIVOT IZ POČETKA

- Počeo sam život iz početka. Kao dete sve radim po ustaljenom redosledu: odlazak na spavanje, ustajanje, doručak, posao, ručak... Planiram svaki sat, dan, godinu. Puno mi pomaže i to što se bavim sportom. Događalo mi se da mi ljudi okrenu leđa i distanciraju se od mene kada saznaju moju prošlost. Ja tu ništa ne mogu da promenim. Zaposlen sam, nemam kontakt ni sa kim iz starog okruženja, preselio sam se na drugi kraj grada... Pokušavam da se ne osvrćem na godine iza sebe i da gledam napred - deo je Rašinih odgovora na pitanje iz publike o tome - kako danas živi.

Raša, izlečeni narkoman: "Ubio sam crva u glavi"

potpunosti društvo, način života, okruženje... Sve je stvar ličnog izbora. Čist sam već tri godine mada ni danas nisam siguran da sam sto posto izlečen - ispričao je Raša, kome je publika postavljala i najviše pitanja.

Lj. Zelić

SRBI U BAČKOJ I BANATU OD 11. DO 14. VEKA

Za vreme dinastičkih borbi prvih Arpadovića igrali su Srbi važnu ulogu u Bačkoj i Banatu. U Ugarskoj, kao i drugde, sukobila su se u prvoj fazi stvaranja države dva principa: stariji princip seniorata s mladim, modernijim, primogeniture. U borbi kralja Solomona (1064-1074) s rođakom mu Gejzom, hercegom istočne Ugarske, naseljene Južnim Slovenima, ističe se Vid, župan bački. Mađarski hroničar Turoc pominje tom prilikom zeta Vidova Iliju i srpskog velikaša Radovana. Po Turocu, Vid se nosio planom da Gejzu nasledi u dostojanstvu hercega istočne Ugarske. Župan Vid, izgleda po svemu, imao je vrlo tesne veze sa slovenskim, odnosno srpskim stanovništvom tih krajeva. Međutim, nade Vidove nisu se ostvarile. On pogibe u borbama kralja Solomona protiv Gejze i Vladislava.

Položaj Srba snažan je u borbama Arpadovića u 12. veku. Kad je energični kralj Koloman, početkom 12. veka, dao oslepiti brata Almoša i sina mu Belu, ista sudbina postigla je i srpske velikaše Uroša, Vukana i Pavla. Mađarski istorik Sentklarai kaže da su Srbi u Bačkoj i Banatu bili na strani Almoševoj protiv Kolomana. Blagodareći banatskim Srbima, vizantijski car Jovan II Komnen pobeđio je 1128. Mađare na ušću Karaša u Dunav, blizu Pančeva. Tom prilikom osvojio je car tvrđavu Hram kod Nove Palanke na levoj obali Dunava.

Uticao Srba bio je veoma snažan i za vlade ugarskoga kralja Gejze II (1141-1161). Za vreme maloletstva ovoga kralja Ugarskom je upravljao kraljev ujak Beloš, brat Gejzine majke Jelene, kćeri velikoga župana Uroša I. Za vreme ove regenture održao se u Aradu, tada čisto srpskom sedištu, skup državnih velikaša i plemića. Po Kinamu, vizantijskom piscu 12. veka, i spomenutom ugarskom hroničaru Turocu, Beloš je bio ban, a od 1146. palatin, posle kralja najviše dostojanstvo u Ugarskoj. Isti Beloš potukao je 1146. do noge austrijskog krajiškoga grofa Henrika na obali reke Fiše. Od toga vremena Beloš je najuticajnija ličnost u Ugarskoj. Kada je srpski veliki župan Uroš II, sin Uroša I, a sestrić ugarske kraljice Jelene, zbacio 1149. sa sebe vrhovnu vlast Vizantije, pohitao je 1150. palatin Beloš da pošalje rođaku svom jak odred vojske u pomoć. U toj vojsci bilo je i Srba iz današnje Vojvodine i ta vojska, zajedno s balkanskim Srbima, sukobila se s vizantijskim carem Manojlom na reci Tari.

Politički uticaj Srba na jugu predratne Ugarske bio je osobito snažan za vreme prestonih borbi između kralja Gejze II i brata mu Stevana. Vizantijski car Manojlo (1143-1180) umešao se u te razmirice s jasnom namerom da pojača uticaj Vizantije u Ugarskoj. Po Sentklaraiju, radilo se tada na tome da se na ugarski presto na mesto kralja Gejze II dovede njegov brat Stevan, da bi se na taj način još više doveli u bliže i tešnje veze balkanski Srbi sa Srbima u današnjoj Vojvodini. U borbama između Gejzina sina Stevana III i njegovih stričeva, Stevana IV i Vladislava, opaža se takođe uticaj južnougarskih Srba i palatina Beloša. Tom prilikom Srbi južne Ugarske grupisali su se oko Stevana IV, koga je podupirao car Manojlo. Pristajanje Srba uz Stevana IV jasno je kada se ima na umu da je Stevan IV dotle upravljao jugoistočnom Ugarskom, naseljenom skoro isključivo Srbima. Sentklarai ističe da su biskupi kaločko-bački, zagrebački, pečujski, velikovarski i čanadski morali pristati uz Stevana IV, jer su njihove biskupije bile slovenske, odnosno srpske. S interpretacijom

Sentklaraija slaže se i ruski istorik Konstantin Grot, koji takođe podvlači snažan uticaj Srba u južnoj Ugarskoj.

Nadmoć Srba opaža se u južnim krajevima i za vladavine ugarskoga kralja Bele III. Odrastao i vaspitan na vizantijskom dvoru, Bela III (1173-1196), odmah posle smrti cara Manojla, preduzima akciju protiv Vizantije. On ne samo da je s vojskom poseo severnu Dalmaciju i osvojio mletački Zadar nego je ratovanje protiv Vizantijskoga carstva nastavio 1183. u savezu sa srpskim velikim županom Stevanom Nemanjom. Saveznici opustošili Beograd, Braničevo, Ravno, Niš i Serdiku.

Odnosi balkanskih Srba prema Beli III izmieniše se kada se vizantijski car Isak Anđel oženio ćerkom Bele III. Bela III, po svojoj prilici, posle toga počeo je na jugu Ugarske da kolonizuje vitezove jovanovce. Da bi onde oslabio snažan uticaj srpski, potisnuo je on Srbe iz pograničnih tvrđava, pa ih predao na čuvanje vitezovima jovanovcima. I tek tada, pošto je snaga Srba na jugu bila skrhana, uspeo je kralj Bela III da sprovede županijsku organizaciju u Bačkoj i Banatu.

Od toga doba fizionomija južnih krajeva u današnjoj Bačkoj i Banatu počinje da se menja. Mađarski element počinje da se spušta na jug. Peskovita ravnica između Subotice i Pešte u 13. veku dobija nov etnički element, Kumance, turskoga porekla. Ali ipak, srpski element na jugu još je snažan. Tokom 13. i 14. veka spominju se pravoslavni u tim krajevima. Papa Inoćentije III pak spominje 1204. pravoslavne manastire na jugu predratne Ugarske. Ugarski kralj Bela IV tražio je 1238. od pape Grgura IX da uputi u Severinski Banat (istočni Banat) jednoga biskupa da preobrati

KAKO DO KNJIGE?

Sve informacije o Prometejevim izdanjima na području Sombora mogu se saznati na brojeve telefona: 064/ 1988-481 ili 062/575-063

u pravu veru tamošnje pravoslavne. Sačuvao se testament krašovskoga župana Nikole Čakija, u kome se spominju Srbi: Jovan, Marko, Grgur, Poznan, Ivanić i drugi. Odatle se jasno vidi da je taj kraj naseljen bio Srbima. Prema jednoj tradiciji u banatskom manastiru Mesiču, ovaj manastir osnovao je učenik sv. Save Arsenije, naslednik Savin na arhiepiskopskoj stolici. Ovu tradiciju prihvata i mađarski istorik Sentklarai. U 14. veku, za vreme vlade Lajoša Velikog, pominje se da su u južne krajeve Ugarske stigli pravoslavni sveštenici. Ovi sveštenici su, nesumnjivo, došli s Balkanskog poluostrva. Ugarski kralj Lajoš, nastojanjem pape Urbana V, pomagao je energično franjevcu, koji su svom snagom pregnuli da istrebe pravoslavne u južnim krajevima. Ali širenje katolicizma nije išlo lako, kako se to vidi iz jednog franjevačkog izveštaja.

Kao što se vidi, srpski element održao se u južnim krajevima sve do u 14. vek. Taj je element naročito bio otporan u Banatu. Pošto su Srbi ovih krajeva bili brana i ustava protiv Bugara i Kumana, a od kraja 14. veka i protiv Turaka, imali su oni donekle izuzetan položaj prema kruni ugarskoj. Srbi južnih krajeva, nema sumnje, održavali su veze sa Srbima na Balkanskom poluostrvu. Stoga nije čudno ni slučajno da su se pred kraj 14. veka prve kolonije srpske nastanile na obalama reke Moriš u Banatu.

Dr Jovan Radonić (iz monografije "Vojvodina I i II")